

M A R T O N E R N Ő

A ZSIDÓ NÉP JÖVŐJE

(A népi asszimiláció törvényszerűségei)

K ü l ö n l e n y o m a t

K O L O Z S V Á R , 1 9 4 1

A 8451

MARTON ERNŐ

A ZSIDÓ NÉP
JÖVŐJE

(A népi esztétikáról és a zsidó kultúráról)

Felelős kiadó: Dr. Marton Ernő.

Fraternitas R.-T. nyomása, Kolozsvár. — Felelős nyomdáv.: András László

Élet és halál válaszútján

Amikor egy nép súlyos válságba kerül és szerencsétlenségek sorozata szakad reá, a nép gondolkodó fiai előtt önkéntelenül feltornyosulnak a lét vagy nemlét határproblémái és kínzó szomjuság támad bennük, hogy nemzeti jövőjük titkának akármilyen kis részét ellessék. A nyomoruság s szorongattatás órájában próféta után áhitozik minden nép. Ezért vált szinte törvényszerű jelenséggé, hogy csakis az elégedetlen, megalázott és válsággal küzdő népeknek támadnak prófétái, míg a kiegyensúlyozott és megelégedett népeknek nincsen szükségük a megszállott, izgága, vagy mondjuk ki nyiltan: félbolond embereknek ama kellemetlen fajtájára, amilyenek a próféták és ha valaki ilyen ambíciókkal jelentkezik náluk, bizvást felkészülhet rá, hogy elkergetik a fórunról. A jóllakott népek nem kíváncsiak a jövőre, az éhesek annál inkább.

A zsidóság már régtől fogva a kíváncsi népek fajtájához tartozik s ha most, a nagy megpróbáltatások és véres kataklizmák idején népi holnapjának kérdése jobban izgatja, mint bárki mást, úgy ez nagyonis érthető és természetes jelenség. Talán egyetlen nép sem került a mostani világválság során annyira az Élet és Halál válaszútjára, mint a zsidó. Dubnov Simon, a zsidó történetírás nagymestere állapította meg nemrég, hogy még nem volt korszak a zsidó történelem során, amelyben olyan céltudatossággal törtek volna a zsidó nép élete ellen, mint manapság. A mai zsidó generáció emberét tehát szükségszerűleg a szokottnál is jobban foglalkoztatja a nemzeti megmaradás végső kérdése, mert a mindennapi élet gyakorlati problémájává vált az, amivel régebben csak költők és tudósok foglalkoztak: *merre vezet tulajdonképpen a zsidó nép útja és jövője?*

Ama kérdések közül, amelyeket a mostani világhelyzet a

zsidó jövő firmamentumára rajzol, a leggyötrőbb és legsürge-
tőbb az, hogy *fenntartható-e továbbra is a galut, mint a zsidó
nép élettere és létformája, vagy sem.* A galut szó egyrészt a
zsidó szétszórátás földrajzi kiterjedését, másrészt a hontalan-
ság *politikai és lélektani* állapotát jelenti. Az utóbbi évek során
számos olyan esemény történt a világban, amelyek egyes zsidó
gondolkodókban azt a meggyőződést érlelték meg, hogy a gálu-
tot előbb-utóbb likvidálni kell, mert a politikai felfogások és
erőviszonyok fejlődése — legalább is Európában — oda fog
vezetni, hogy a galuti lét tarthatatlanná válik. Tarthatatlanná
válik nemcsak gazdasági és morális szempontból, de egyenesen
fizikai vonatkozásban is. Akik ezt a felfogást vallják, abból a
meggondolásból indulnak ki, hogy a féktelen nacionalizmusnak
ebben a korszakában egy olyan védtelen kisebbség, mint a
zsidó, amelynek nincsen nemzeti centruma és amelynek gazda-
sági és földrajzi elhelyezkedése is fölöttébb egészségtelen,
szükségszerűleg a nacionalista agresszió áldozatául kell, hogy
essék. A középeurópai zsidóság sorsa, szerintük, mindennél
beszédesebb bizonyosság arra, hogy a galutot tovább fenntartani
nem lehet.

Senki sem vonhatja kétségbe, hogy a galut valóban a leg-
természetellenesebb létforma, ami csak elképzelhető, főként
egy olyan embercsoport számára, amely minden viszontagsá-
gon át is megőrizte népi tudatát. Az sem kétséges, hogy a
galuti élettér is katasztrofálisan megszűnik. De tény viszont
az is, hogy a zsidó nép immár kétezer év óta éli ezt a természet-
ellenes létformát, amely a legutóbbi évtizedekig az *egyetlen
zsidó létforma volt.* Amikor a zsidó történelem e kétségbeejtő
órájában belénk döbben a sorsdöntő kérdés, hogy *fenntartható-e
továbbra is a galut, nem találhatjuk meg rá a feleletet mind-
addig, amíg nem próbálunk a kérdés ellentétére válaszolni:
megszüntethető-e a galut?* Vagyis van-e lehetőség rá, hogy be-
látható időn belül a zsidók eltűnjenek a galut országaiból? A
kérdés így sokkal szabatosabb, konkrétebb és lehetővé teszi,
hogy a valóság fényénél vizsgáljuk meg a zsidó nép gáluti sor-
sának jövő esélyeit. *Milyen módon volna megszüntethető a
gálut, vagy másszóval, miképpen érhetne véget a zsidó nép
szétszórátása a világon.* Elméletileg a következő három lehető-
ség van arra, hogy a gálut akár mint élettér, akár, mint lét-
forma megszűnjék létezni:

1. *Ha a zsidó népet teljesen kipusztítják.* (Pogromok, üldözések, gazdasági életlehetőségek megvonása.)

2. *Ha a zsidóság önmagát pusztítja el.* (Születéskorlátozás, kikeresztelkedés, asszimiláció.)

3. *Ha a világon élő összes zsidókat egyetlen országba tömörítik.*

A zsidó történelemnek olyan fordulópontjánál állunk, hogy egyáltalán nem látszik fölöslegesnek, ha az itt felsorolt lehetőségek mindegyikét higgadtan és tudományos tárgyilagossággal megvizsgáljuk. *E három alternativában ugyanis benne van a mai zsidó élet egész problématikája és minél nagyobb biztonsággal igazodunk el e lehetőségek között, annál többet tudunk ellesni a zsidó jövő titkából is.*

Kipusztítható-e a zsidóság?

Van-e lehetőség rá, hogy a zsidó népet ellenséges erők kipusztítsák s a gálut ilyenmódon szűnjék meg létezni? Ma már senki előtt sem kétséges, hogy ilyen, a zsidóság élete ellen törő tendenciák léteznek és hatnak a világot mozgató erők között. Mindig is voltak ilyen tendenciák s ezek ismeretében valóban érthetetlen és a világtörténesek logikájával ellentmondó jelenség az, hogy a zsidó nép mindmai napig fenn tudott maradni.

Ez a tényező önmagában is mutatja, mennyivel komplikáltabb és társtalanabb a zsidó nép sorsa, mint más népeké. *Más népeknél nemcsak az élet, de a halál is egyszerűbb, mint nálunk.* A népi település földrajzi egysége és zártsága nemcsak az életet könnyíti meg a népek számára, de adott esetben a halált, az elbukást is. Mennyivel egyszerűbben tud meghalni az olyan nép, amely egy tömegben él és a túlerőben lévő ellenség egyetlen csapásától pusztul el, mint az olyan, amely szét van szórva az egész világon, s amelynek messzeágazó tagjai akkor is folytatják tényleges vagy látszat-életüket, ha a test nehezebb részeit már rég elpusztították az ellenséges erők. Akik a zsidóság fennmaradásának és öröklétének titkát keresik, ebben a gondolatban megtalálhatják a rejtély egyik nagyon kézenfekvő magyarázatát.

A bibliai Faraóval kezdődik tulajdonképegn azoknak a

1. *Ha a zsidó népet teljesen kipusztítják.* (Pogromok, üldözések, gazdasági élethelemségek megvonása.)

2. *Ha a zsidóság önmagát pusztítja el.* (Születéskorlátozás, kikeresztelkedés, asszimiláció.)

3. *Ha a világon élő összes zsidókat egyetlen országba tömörítik.*

A zsidó történelemnek olyan fordulópontjánál állunk, hogy egyáltalán nem látszik fölöslegesnek, ha az itt felsorolt lehetőségek mindegyikét higgadtan és tudományos tárgyilagossággal megvizsgáljuk. *E három alternatívában ugyanis benne van a mai zsidó élet egész problématikája és minél nagyobb biztonsággal igazodunk el e lehetőségek között, annál többet tudunk ellesni a zsidó jövő titkából is.*

Kipusztítható-e a zsidóság?

Van-e lehetőség rá, hogy a zsidó népet ellenséges erők kipusztítsák s a gálut ilyenmódon szűnjék meg létezni? Ma már senki előtt sem kétséges, hogy ilyen, a zsidóság élete ellen törő tendenciák léteznek és hatnak a világot mozgató erők között. Mindig is voltak ilyen tendenciák s ezek ismeretében valóban érthetetlen és a világtörténések logikájával ellentmondó jelenség az, hogy a zsidó nép mindmai napig fenn tudott maradni.

Ez a tényező önmagában is mutatja, mennyivel komplikáltabb és társtalanabb a zsidó nép sorsa, mint más népeké. *Más népeknél nemcsak az élet, de a halál is egyszerűbb, mint nálunk.* A népi település földrajzi egysége és zártsága nemcsak az életet könnyíti meg a népek számára, de adott esetben a halált, az elbukást is. Mennyivel egyszerűbben tud meghalni az olyan nép, amely egy tömegben él és a túlerőben lévő ellenség egyetlen csapásától pusztul el, mint az olyan, amely szét van szórva az egész világon, s amelynek messzeágazó tagjai akkor is folytatják tényleges vagy látszat-életüket, ha a test neme-sebb részeit már rég elpusztították az ellenséges erők. Akik a zsidóság fennmaradásának és öröklétének titkát keresik, ebben a gondolatban megtalálhatják a rejtély egyik nagyon kézenfekvő magyarázatát.

A bibliai Faraóval kezdődik tulajdonképepn azoknak a

rontó erőknek sora, amelyek a zsidó népet gyökereiben igyekeztek megtámadni. Az egyiptomi közjáték szimbolikus jelentőségüvé emelkedik az egész zsidó történelem számára azáltal, hogy az első gáluti létformát reprezentálja még a zsidó állam megalakulása előtt. *A zsidó történelem ilyenformán a gáluttal veszi kezdetét*, mert végeredményben az egyiptomi gálutban vált néppé a zsidóság. A faraói aggodalmak a Jákob-unokák elszaporodásáról és arról, hogy könnyen belső ellenségekké válhatnak, végig kísérik majd a zsidóságot kényszerű vándorlásának végtelen útján. Még az ötletes megoldási móddal is fogunk találkozni, az elsőszülött fiúgyermekek vízbefulladásának kísérletével, persze időről-időre változó, a kor ízlésének megfelelő formában. Akkor az isteni gondviselés avatkozott be és húzta keresztül Faraó számításait, később már a történelem természetes erői léptek működésbe és ezen erők különös összeműködésének eredménye volt az, hogy a zsidóság elpusztítását célzó törekvések mindmáig hatástalanok maradtak.

A babyloniai fogság után a római háború mérte az első halálosnak látszó csapást a zsidó népre. A világhódító Róma először vazallusává akarta tenni a zsidóságot, de amikor látta, hogy ez a makacs nép nem akar behódolni, a hadicélt a zsidóság teljes elpusztítására szélesítette ki. A hadviselés módja tökéletesen meg is felelt ennek a célnak. *Josephus Flavius* szerint a római háboruban, beleértve Jeruzsálem ostromát, 1 millió 100.000 zsidó vesztette el életét és 97.000 zsidót hurcoltak fogságba. Lehet, hogy ebben a számban van némi túlzás, de hogy a túlzás nem nagyarányú, azt az óvatos latin történetíró, *Tacitus* is igazolja, aki az ostromlott Jeruzsálem lakóinak számát 600.000-ra becsüli. Tudott dolog pedig, hogy Titus légionistái Jeruzsálem ostroma után a lakosságot, beleértve a nőket és gyermekeket is, úgyszólván az utolsó szálig lekaszabolták.

Tudományos valószínűségnek látszik, hogy a római háború és az azt követő rémuralom hatása alatt a zsidó nép menthetetlenül elpusztul, *ha . . . . nem létezett volna már akkor a gálut*. Nyomtalannul eltűnt volna, miként eltűnt annyi más kis nép a római impérium olvasztó és sorvasztó kohójában. De meg volt már a gálut, amely az állam pusztulása után a zsidó jövő hordozója lett. A római háború idején négy és félmillió zsidó élt a világon. Ebből a négy és félmillióból azonban csak két-

millió élt Palesztinában, két és félmillió már Palesztinán kívül lakott. Babyloniában, Egyiptomban és a Földközi tenger távolabbi partjain. A kétmillió palesztinai zsidó a következő két-három évszázad alatt elpusztult, elkallódott, de a gáluti két és félmillió tovább csinálta a zsidó történelmet.

A zsidóság ezután mintha egy centrifugális gép iramába került volna, pelyvaként szóródott szét a világon. Minél nagyobb felületen volt kénytelen érintkezni a külvilággal, annál nagyobbá vált a surlódás közte és a gazdanépek között, annál elevenebbé váltak az elpusztítására törő tendenciák, de ugyanakkor kikristályosodtak a zsidóságot megtartó történelmi erők is. A szétszórás ténye továbbra is ilyen megtartó erőnek bizonyult.

E tanulmány keretében csak egészen nagy vonásokban érinthetjük azokat a legfontosabb korszakokat, amikor komoly hatalmak törtek a zsidóság élete ellen. Ilyen korszak volt a kereszteshadjáratok évszázada (1096—1196), amely idő alatt körülbelül 150—200 ezer zsidó vesztette életét Németországban, Angliában és Franciaországban a szervezkedő és átvonuló kereszteshadak mészárlásai következtében. Az irreguláris kereszties csapatok jelszava ez volt: „Mialatt mi távoli országok pogányjai ellen vonulunk, itt közöttünk nyugodtan élnek a pogányok, a hitetlen zsidók, akik megölték a mi Megváltónkat, előbb ezekkel kell leszámolnunk“. E jelszó hatása alatt úgyszólván teljesen összeomlottak a virágzó nyugateurópai zsidó települések, amit csak betetőzött a „fekete halál“ korszaka (1348—49), amikor ugyancsak ártatlan zsidók tízezrei estek áldozatul a felbízott és felizgatott tömegek dühének.

De mialatt Európa egyik felén a zsidó történelem egyik legtragikusabb fejezete zajlott, nem messze onnan, a pirreneusi félszigeten egy új aranykor hajnala virradt a zsidóság számára, a spanyol-mór korszak, amelynek közel három évszázada alatt a kulturális fejlettség és anyagi jólét legmagasabb csúcsait hágtta meg a zsidó népnek ez a csoportja. Am a gáluti lét törvényszerűségéből folyik, hogy az ilyen aranykorszakok nem tarthatnak sokáig s hogy a bukás éppen akkor következik be, amikor a zsidóság a legmagasabb csúcsok felé tör. Félelmetes és kegyetlen volt a spanyol gálut likvidálása, de nem járt annyi vérrel, mint a nyugateurópai. Amikor a kiűzési ediktum megjelent, a hozzávetőleges becslés szerint 860 ezer

lelket számláló spanyol zsidóság legnagyobb része felvette a látszat-kereszténységet és csak 130—150 ezer vette a vándorbotot a kezébe.

A jelek szerint a spanyol kiűzés utáni évtizedekben érte el a gáluti zsidó sors a mélypontot. A zsidó tudományos világban még áll a vita afölött, hogy körülbelül hány zsidó élhetett ebben a korban. A legoptimistább Arthur *Ruppin*, aki másfélmillióra becsüli a zsidók számát az 1500-ik év körül. Ezzel szemben egy másik zsidó történész és statisztikus, Armand *Kaminka* azt igyekszik bizonyítani, hogy ezidőtájt legfeljebb 600 ezer zsidó élhetett a világon. Ha e számok középátlóját fogadjuk el valósnak, akkor is az a szörnyű kép tárul elénk, hogy a gálut másfélezer éve alatt a zsidóság száma négy és félmillióról egymillióra apadt le. Ebben az időpontban egész Európában legfeljebb 350—400 ezer zsidó élt, ezeknek is nagyrésze a keletkezőben lévő új zsidó centrumban. Lengyelországban.

A spanyol gálut lehanyatlása után Lengyelországban kezdtek kibontakozni egy új zsidó élet csirái. Míg Spanyolországban a zsidók kulturális és anyagi jólét magaslatait érték el, Lengyelországban a belső szervezettség terén érték el addig nem tapasztalt fejlettségi fokot. A nemzeti autonómia példaszerű kereteit építették ki és ennek az autonómiának csúcsszerve, a Waad Arba Aracot (Négyország Tanácsa) valósággal parlament funkcióját töltötte be. A gálut törvénye azonban csakhamar itt is vaskövetkezetességgel éreztette hatását. Alig két-százéves virágzás után a lengyel gálut is megingott. 1648-ban vették kezdetüket a Ohmelnitzki-féle kozák-lázadások, amelyeknek éle elsősorban a zsidóság ellen irányult. Nyolc éven át dühöngtek a pogromok Lengyelországban, amelyeknek során Graetz szerint 200 ezer, Dubnow szerint 300 ezer zsidót gyilkoltak meg.

„Felmérhetetlenek azok a veszteségek — írja Dubnow — amelyeket a lengyel zsidóság az 1648—1656-os rémület-években elszenvedett. Az áldozatok számának felbecsülése a zsidó krónikákban 100 ezer és 500 ezer között ingadozik. Ha ezeknek a számoknak csak a középátlója felel meg a valóságnak, úgy ez is túlszárnyalja annak a véres aratásnak eredményét, amit a keresztesháború és a „fekete halál“ katasztrófája jelentett a nyugateurópai zsidóság számára. A kozákok uralmi

szférájában, Kelet-Ukrajnában egyetlen zsidó sem maradt, Wolhyniában és Podoliában pedig a zsidó lakosságnak legfeljebb tizedrésze maradt életben“.

A zsidó gálut azonban, a maga elpusztíthatatlan vitalitásával, ezt a hatalmas arányú vérvesztéséget is kiheverte. Miközben Lengyelországban a kozákmészárlások folytak, Angliában partraszállott Manasse Ben Jiszráel, Rembrandt barátja, hogy megvesse az alapját egy új, virágzó zsidó településnek (1655). Ugyanakkor spanyol marannusok utódai megalapítják az amszterdami tőzsdét és ezzel Hollandiát és a holland zsidóságot hosszú időre a világkereskedelem központjává és hordozójává teszik. Törökország pedig felcsap a zsidóság védőjének a német-római császárokkal szemben. Így vezet át ez a nagy körforgás a szétszóródás századain, a Halál völgyéből az Élet dombjára, megsemmisülésből a megújulásba, az ismeretlen, rettegett és mégis makacsul áhított jövő felé. Az állandó írtások ellenére 1650 táján már 1,750.000 zsidó él a világon és ez a szám 1800-ig két és félmillióra emelkedik.

Chmelnitzky után a nagy és átfogó tömegkatasztrófákban közel háromszáz éves szünet áll be. Helyi pogromok és kiűzések továbbra is napirenden vannak ugyan, királyok és kormányok főgondját képezi, miként lehetne a zsidók számát csökkenteni, de teljes kiírtásukra, vagy eliminálásukra már nem gondolt komolyan senki — 1933-ig, a német rendszerváltozásig. Gazdasági életlehetőségek megvonásával, házassági tilalmakkal, fantasztikus adóterhekkkel, lakhatási korlátozásokkal, brutális rajtaütésekkel igyekeztek megkeseríteni és elviselhetlenné tenni a zsidók életét, de fizikai elpusztításukról már lemondtak. A felvilágosodás korszakának beköszöntével pedig lassankint lehullottak a béklyók a zsidóság testéről s a végén már csak a cári Oroszország őrizte a zsidógyűlölet klasszikus tradícióit. Az oroszországi pogromokból és általában a kelet-európai zsidó nyomorból született meg alig 50—60 év alatt, szinte szemeink láttára, az új zsidó centrum, Amerika, amely számával és anyagi erejével csakhamar messze túlszárnyalta a gálut régi országait. *A zsidóság mintegy megsejtve az európai jövőt, ismét átmentette magát egy új világba.* A gálut dialektikus körforgása újabb állomáshoz érkezett.

Az újabbkori zsidó történelem csak egy esetét ismeri még a zsidó tömegmészárlásoknak: a világháború végén, az 1918—

21-es években bekövetkezett orosz-lengyelországi pogromok sorozata volt ez. A polgárháború zürzavarai során a különböző ellenforradalmi alakulatok 530 helységben 1400 alkalommal rendeztek pogromot, amelyek során 75.000 zsidót gyilkoltak meg. Ehhez még hozzávehetjük azt a 100 ezer zsidót, akik a pogromok alatt keletkezett járványos betegségekben pusztultak el.

Ma, amikor ismét romokban hevernek Európa legnagyobb és legrégebb zsidó centrumai, amikor újra totális harcot hirdetnek a zsidóság ellen, nem célszerűtlen, ha végiglapozzuk a zsidóüldözések véres krónikáját, mert *e krónikának minden szomorúsága mellett vigasztaló tanulsága is van.*

A gáluti lét „egyensúlya“

A történelem tanulságai azt mutatják, hogy a zsidóságot nem lehet erőszakos eszközökkel megsemmisíteni, mert ha a föld egyik részén irtóhadjáratot is kezdenek ellenük, a másik részén mindig akad ország, amely emberséges szellemmel kezeli őket és ahol új fejlődési és életlehetőségek nyílnak számukra. Ez a hullámvászon úgyszólván szabály lett a gáluti sorsban. Chaim Jozsef Azulai livornói rabbi (1727—1806— korának legnagyobb talmudtudósa „Sém Hagdolim“ című biográfiai művében egyenesen azt a teoriát állítja fel, hogy a diaszpórában a zsidóság sorsa megfellebbezhetetlenül az, hogy mikor az egyik országban jól megy a sora, ugyanakkor a másikban a pusztulás útjára kerül és ezen az állandó változáson nyugszik a gáluti lét egyensúlya.

A vándorlás hosszú századai során csakugyan jelentős zsidó csoportok tűntek el úgyszólván nyom nélkül. Az elvesztett tíz törzstől kezdve az arab-zsidó birodalmakon át az egyiptomi és spanyol településekig a nagy zsidó centrumok egész sora hanyatlott el a megsemmisülésbe. Alexandriának polgári időszámításunk első évtizedeiben közel félmillió zsidó lakosa volt, míg a múlt század közepén egy zsidó utazó, J. J. Benjamin, már csak 650 zsidó lelket számlált össze a nagy földközitengeri kikötővárosban. Hova tűntek el ezek a zsidó százezrek? A római uralom alatt egyszerűen kiirtották őket. Éppúgy el-

tűnt az a virágzó indiai település is, amely az ötödik század végefelé keletkezett Arivi brahmin fejedelem alatt, aki szívélyesen befogadta a zsidókat a Malabar-partokon fekvő országában, ahol földet adott nekik és megengedte, hogy saját törzsfőnökeik uralma alatt éljenek. Ezek a zsidó törzsfőnökök ugyanolyan jogokkal rendelkeztek, mint a többi indiai fejedelmek, elefánton lovagoltak és az elefántok előtt a fejedelmeket megillető zenekiséret haladt. Az indiai ásatások bronztáblákat hoztak felszínre, amelyek arról tanuskodnak, hogy 750-ben Jozsef Rabban vezetése alatt valósággal önálló zsidó hűbéres állam létezett Indiában. David Reubeni ennek a fejedelmi családnak volt a leszármazottja. Marco Polo és Benjamin de Tudela még említést tesznek a malabari zsidó államról, amely aztán lassan eltűnik a történelem futóhomokjában. A mohamedán szomszédok kiszorították, kipusztították őket. *Chochinben* élnek még néhány százan ezen államalkotó zsidók utódai közül.

Kínában ugyancsak jelentős zsidó település volt, amely nyomtalanul eltűnt. Eltűntek a nyugatindiai szigetek büszke zsidó kolóniái is, amelyeket spanyol száműzöttek alapítottak és amelyek tulajdonképpen megindítói voltak az amerikai civilizációnak.

Am, ha az erőszak nyomása alatt kisebb-nagyobb zsidó csoportok el is pusztultak az idők során, annál nagyobb bizonyossággal derült ki, hogy *maga a zsidó nép nem pusztítható el*. Nem volt kipusztítható egy olyan válságos korban sem, mint a 16. század, amikor a zsidók száma valóban katasztrofális minimumra csökkent. Beteljesült a próféta szó: „...*csak egy tizedrész marad meg*“. Abból a négy és félmillió zsidóból, akik a római háború idején a világon éltek, a szétszórás első másfélezer éve után csakugyan nem maradt meg több, mint egy tizedrész, sőt még ennél is kevesebb. Mert annak a körülbelül egymillió zsidónak, amely 1500 körül élt a világon, legalább a fele hullott még le a zsidóság fájáról, részben mert nem vállalta a mártírhalált és a kereszt árnyékába menekült, részben, mert vállalta azt. Így nyugodtan állítható, hogy legfeljebb 3—400.000 volt azoknak a szívós, hitükhöz ragaszkodó ősöknek a száma, akikből a mai tizenhétmillió zsidó származik. A multnak ezek az adatai bevilágítanak a jövőbe is: *a zsidóság nem fog elpusztulni az erőszak fegyvere által*.

Egy nép megkísérli az öngyilkosságot

A gálut megszüntetésének második lehetősége: ha a zsidóság önmagát pusztítja el. Minden más néppel kapcsolatban komikus volna a kérdés felvetése, a zsidóságnál ellenben véresen komoly. Abban a pillanatban, amikor a külső nyomás engedni kezdett és a zsidóság szabad emberként emelhetette fel a fejét Európában, amikor tehát megszűnt a veszély, hogy mások pusztítják el, akkor látott hozzá a zsidóság önmaga elpusztításához. *Az utolsó száz év zsidó magatartása példátlanul álló öngyilkossági kísérlet a népek élettörténetében.* A külső szemlélőnek, aki ezt a folyamatot figyelte, szükségszerűleg az az impressziót kellett szereznie, hogy itt egy nép tudatosan, előre megfontolt szándékkal készült fel önmaga elpusztítására. Hogy a kísérlet nem sikerült, nem rajta mulott, nem is a vezetőin, hanem a körülményeken és a természet mindennél erősebb törvényein.

E gigantikus arányú népi önsorvasztás eszközei a következők voltak: születéskorlátozás, vegyesházasság, kikeresztelkedés és asszimiláció. Vizsgáljuk meg, meddig jutott el a zsidóság e metódusok alkalmazásában és milyen kilátások vannak a jövőre?

Felix Theilhaber volt az első, aki 1912-ben megjelent „*Untergang der deutschen Juden*” című művében felhívta a zsidó világ figyelmét a német zsidóság körében megnyilatkozó degeneratív jelenségekre. Theilhaber gazdag statisztikai adathalmazzal bizonyította, hogy a kikeresztelkedések, vegyesházasságok, de főként a születések korlátozása oly mértékben csökkentik a német zsidóság számát és ellenálló erejét, hogy ez a népcsoport a lassú, de biztos kihalásra van ítélve. Theilhaber könyvét a zsidó kritika — az asszimilánsoktól a cionistákig — elszörnyülködve utasította vissza és kétségbevonta statisztikai okfejtéseinek és konkluzióinak helyességét. A könyv megjelenése óta eltelt emberöltőnyi idő azonban elegendő volt ahhoz, hogy Theilhaber állításainak és következtetéseinek nagyrésze fényes beigazolást nyerjen. Amit Theilhaber akkor a német zsidósággal kapcsolatban megállapított, az ma már alkalmazható úgyszólván az összes európai országok zsidóságára, amelyeknél ugyanilyen degeneratív biológiai jelenségek észlelhetők.

A születéskorlátozás nem speciális zsidó jelenség. A modern városi élet és a vele párhuzamosan fejlődő magasabb szociális életkörülmények az összes népeknél hasonló jelenségekhez vezetnek. De míg a többi népeknél a lakosságnak csak 20—30 százaléka lakik városokban, 70—80 százaléka pedig a falvakban, *a zsidóságnál megfordított a helyzet* és így a városi emberek születéskorlátozási rendszere a zsidóságnál sokkal szembeötlőbb eredményeket produkál, mint más népeknél. *Az a zsidóság, amely úgyszólván egész történelme során szaporaságáról és gazdag gyermekáldásáról volt híres, sőt hirhedt, ma kivétel nélkül az összes országokban lényegesen kisebb szaporodási arányt mutat fel, mint a gazdanépek.* Németországban például 1930-ban az összlakosság természetes szaporodási koeficiense 6.3 ezrelék volt, vagyis minden ezer lélekre 6.3-el több születés esett, mint halálozás, míg ugyanakkor a zsidóságnál ez a szám mínusz 3-at tett ki, vagyis minden ezer zsidó lélekre hárommal *több halálozás esett, mint születés.* Ez a deficit 1935-ig 5.5 ezrelékre emelkedett. Azóta természetesen nincs már szükség ilyen természetű statisztikára Németországban. Ötven év alatt a német zsidóság szaporodási koeficiense 14.1-ről mínusz 5.5-re zuhant.

Európa minden országában hatalmas arányú születéscsökkenés észlelhető a zsidóságnál. Az említett ötven év alatt Magyarországon a zsidóság szaporodási koeficiense 17.7-ről mínusz 3-ra, Romániában 18.6-ről mínusz 0.5-re és Lengyelországban 24-ről 9.5-re csökkent. A lengyelországi zsidóság szaporodási mérlege tehát még a legutolsó évekig is erősen aktív volt és az utolsó egy-két évtizedben ez tartotta egyensúlyban az európai zsidóság lélekszámát. Magas szaporodási tendenciát egyedül a palesztinai zsidóság mutat fel, amelynek szaporodási koeficiense az utolsó 15 év alatt *állandóan 20 ezrelék körül mozgott.*

A gálut országaiban tehát a fejlődési tendencia nyilvánvaló: kivétel nélkül mindenütt rohamosan csökken a zsidó születések száma. Németországban már 1935-ben kétszer annyi zsidó halt meg természetes halállal, mint amennyi született, Ruppin számításai szerint ahhoz, hogy az európai zsidóság létszáma változatlanul megmaradjon, tehát se ne szaporodjon, se ne csökkenjen, szükséges, hogy *minden zsidó házasságból legalább három, vagy statisztikai pontossággal 3.15 gyermek szü-*

lessen. Ha a zsidó házaspárok ennél kevesebb gyermeket produkálnak, úgy a zsidóság száma arányosan fogy. A „Statistik des Deutschen Reiches“ című gyűjtőmunka 1936-os évfolyama közölte az 1933-as népszámlálás adatai alapján, hogy Németországban hány gyermek esett egy-egy zsidó házasságra. E szerint:

gyermektelen házasság volt	23.8 %
egy-gyermekes házasság volt	25.6 „
kétgyermekes	26.4 „
háromgyermekes	12.4 „
négy-gyermekes	5.5 „
öt és több gyermekes	6.3 „

Amint látható, a német zsidó házaspárok 88.2 százaléka már 1933-ban kevesebb utódot hozott a világra, mint amennyire a német zsidóság fenntartásához szükséges lett volna.

Ha már most egy pillantást akarunk vetni a jövőbe és azt akarjuk megállapítani, hogy e szaporodási hanyatlás továbbfejlődése esetén mennyi ideig maradhat még fenn a gálut, úgy egy nagyon bonyolult matematikai műveletet kell elvégeznünk, amelynél figyelembe kell venni a zsidóság társadalmi, gazdasági és szociálhigiéniai viszonyait. A számítás alapjául csakis a most folyó háború előtti állapotok szolgálhatnak. Abszolút pontosságra természetesen nem tarthat igényt az ilyen számítás, de megközelítő képet mégis adhat a fejlődés várható vonaláról. Ezekkel a fenntartásokkal közlöm erre vonatkozó számításaim eredményeit:

Ha feltételezzük, hogy az európai zsidó házaspárok a mai naptól kezdve áttérnének az egykerendszerre és minden házaspár csak egyetlen utódot hozna a világra, úgy *240 év múlva egyetlen zsidó sem élne már Európában*. Kikeresztelkedések és pogromok nem szerepelnek a kalkulációban, úgy, hogy ezek csak rövidíthetik az élettartamot. Az egykerendszer mellett tehát a gálut aránylag elég rövid idő alatt szünhetne meg. Ha azonban a zsidó házaspárok átlagosan két gyermeket hoznának a világra, úgy a *kihalási processzus 600 évig tartana* és az utolsó európai zsidó sírját a 2540-ik esztendőben ásnák meg. A számok játékát fölösleges is tovább folytatni. Háromgyermekes házassági átlagnál már ezer évnél jóval hosszabb lenne a gálut élettartama.

Hozzávetőleges becslés szerint az európai zsidó házasságok átlagos gyermekbősége kettő és három között mozgott, ami azt

jelenti, hogy praktikus szempontból nem jöhet figyelembe az az aggodalom, hogy a gálut a születéskorlátozások miatt fog megszűnni. Évszázadcs perspektívák ezek, amelyek azonban aligha hozhatók összefüggésbe sorsunk mai, vagy közeljövőben várható kilátásaival. A zsidó nép életében egy olyan regenerációs folyamat van erjedőben, amely néhány év, vagy évtized alatt ezen a téren is jelentős változásokat hozhat. Mint konkluziót leszögezhetjük tehát, hogy *a gálut nem fog megszűnni a születéskorlátozások következtében,* még akkor sem, ha a már vázolt depressziós folyamat tovább is tartana.

Vegyesházasság, kikeresztelkedés

Ugyanez a prognózis állítható fel a vegyesházasságokkal kapcsolatban. Az utolsó ötven év alatt a vegyesházasságok száma a nyugat- és közép-európai államokban ijesztően emelkedett. Az utolsó statisztikai adatok szerint 100 házasulandó zsidó férfi és nő közül vegyesházasságot kötött: Németországban 21.33, Magyarországon 12.40, Bécsben 11.6, Szovjet-Oroszországban 6.80, Lettországon 1.54, Koppenhágában 31.76 és Triesztben 56.10. Amint látható, a vegyesházasságok száma azokban az országokban volt a legnagyobb, amelyekben ez a probléma máról-holnapra a legradikálisabban megoldódott: a fajvédelmi törvényhozás révén. Ma már csak a skandináv államokban és Oroszországban mutat fejlődést a vegyesházasságok statisztikája. Ezidőszerint tehát a vegyesházasság a gálut fennmaradása, vagy megszűnése szempontjából elhanyagolható tényező.

A kikeresztelkedés ugyancsak nagy pusztításokat vitt véghez a zsidóság soraiban. Az egész középkor folyamán az egyház legmagasztosabb feladatának tekintette a zsidóság megtérítését a kereszténység számára. Ebbeli buzgóságában nem riadt vissza a legszigorubb kényszereszközök alkalmazásától és a legféltelenebb üldözésektől sem. Még megközelítőleg sem tudunk számszerű képet alkotni magunknak arról, hogy a középkor folyamán milyen vérvesztést szenvedett el a zsidóság a kényszerű és önkéntes kikeresztelkedések révén. De az a tény, hogy egyedül Spanyolországban több mint félmillió

zsidó hagyta el ősei hitét a kiűzési ediktum idején és az azt megelőző évtizedekben, elég beszédesen példázta a veszteség nagyságát. A XIX. században a felvilágosodás és emancipáció hatása alatt ugyancsak nagy volt a kikeresztelkedések száma. A keresztény missziótársulatok becslése szerint a múlt század folyamán kb. 250.000 zsidó vette fel a kereszténységet. A zsidó statisztikusok ezt a becslést inkább alacsonynak tartják, mint túlzottnak. E komoly veszteségek ellenére, a zsidóság száma a XIX. század folyamán *megötszöröződött*. Egy kis fantáziával elképzelhető, hány zsidó élne ma a világon, ha a kikeresztelkedések és tömegmészárlások nem ritkították volna olyan gyakran soraikat. *Egészen bizonyos, hogy számbelileg ma a zsidóság a világ legnagyobb népei között foglalhatna helyet.* Ha meggondoljuk, hogy 400 évvel ezelőtt mindössze kb. 4 millió 300.000 ezer angol élt a világon, vagyis kevesebb, mint ahány zsidó már a második templom pusztulása idején élt, akkor képet alkothatunk magunknak arról a veszteségről, amelyet az üldözés és a kikeresztelkedés okozott a zsidó néptestnek.

Am, ha nagy is volt a vérveszteség, mégsem volt végzetes. A zsidó nép vitalitását nem tudta megtörni. Ugyanez áll a kikeresztelkedések mai áradatára is. Ruppin szerint az 1930-as évek táján a kikeresztelkedések évi átlaga a következő volt:

Magyarországon 1000 zsidó lélekre 1.1 kitérés esett.					
Budapesten	„	„	„	1.7	„
Berlinben	„	„	„	1.0	„
Hamburgban	„	„	„	2.0	„
Bécsben	„	„	„	4.5	„
Lembergben	„	„	„	0.4	„
Varsóban	„	„	„	0.2	„

Amint látjuk, a kikeresztelkedési láz a bécsi zsidók között volt a legnagyobb, ahol *egy nemzedék leforgása alatt minden ötödik zsidó kikeresztelkedett.* Különös iróniája a történelemnek, hogy a zsidó sors éppen azt a bécsi zsidóságot érte a legkegyetlenebbül utól, amely a legfürgébben igyekezett menekülni előle, újabb bizonyosságául annak, hogy a zsidó sors elől elfutni nem lehet; azt vállalni kell, becsületesen, férfiasan. Napjaink zsidó eseményei mindennél beszédesebben igazolják, hogy sem a vegyesházasság, sem a kikeresztelkedés nem viszik közelebb a zsidókérdést megoldásához, sőt ellenkezőleg, csak

sulyosbitják azt. A gálutot a kikeresztelkedés sem fogja megszüntetni s a zsidó jövő kibontakozását is egészen más irányban kell keresnünk.

Miért nem sikerült az asszimiláció

Ama bomlasztó erők közül, amelyek a gáluti zsidóság gyökereit támadták meg, a legveszélyesebb és legmélyrehatóbb az *asszimiláció* volt. A vegyesházasság és kikeresztelkedés csak természetes kísérőjelensége az asszimiláció folyamatának. Voltak pillanatok az utolsó évszázad zsidó történetében, amikor úgy látszott, hogy a gálut csakugyan meg fog szünni, mert a zsidó nép lassan, de feltarthatatlanul beolvad, felszívódik a környező népekbe és így nyomtalanul eltűnik a világesemények színpadáról. A 11. és 20-ik század zsidósága, különösen Közép- és Nyugat-Európában, készen állott arra, hogy a nemzeti öngyilkosságnak ezt a formáját maradéktalanul végrehajtsa önmagán és minden előkészületet megtett, hogy a fájdalommentes harakiri sikerüljön.

A francia forradalmakat követő évszázadon keresztül haligatólagos megegyezés állott fenn a gazdanépek és a zsidóság között. A megegyezés lényege az volt, hogy a népek kiszabadítják a zsidó *egyént* a gettó bilincseiből, megadják neki az *embert* megillető jogokat, ezzel szemben a zsidóság lemond arról az igényéről, hogy *mint nép* éljen tovább és megszűnik, mint népi kollektivitás létezni. A zsidóság belement az alkuba, mert fojtogatta már a gettó zárt levegője s mert a gettó falain kívül a szabadság friss szellője fujdogált, amelyet évszázadokon keresztül oly fájdalmasan kellett nélkülöznie.

A népek nem is csináltak titkot belőle, hogy a zsidó egyén felszabadítását ehhez a feltételhez kötik és szigoruan ragaszkodtak annak teljesítéséhez. Amikor 1806-ban összeült Párizsban Napoleon parancsára a „nagy színhedron“, hogy arról tárgyaljon, miként helyezkedjék el a zsidóság a francia forradalom által teremtett új rendben, *Molé* államtanácsos ezekkel a rövid és világos szavakkal nyitotta meg a színhedron tanácskozásait:

— *Öfelsége azt akarja, hogy ti zsidók, franciák legyetek.*

Csak természetes, hogy ezekután a szinhedrion határozatai a következő szavakkal kezdődnek: „*Aujourd'hui que les juifs ne forment plus une nation...*“, vagyis, hogy *a zsidók ma már nem alkotnak nemzetet.*

Még világosabban derül ki a gazdanépek igazi intenciója a zsidók emancipációjával kapcsolatban abból a tervezetből, amelyet *Schrötter* államminiszter készített 1808-ban III. Frigyes Vilmos porosz király megbízásából a zsidók helyzetének megreformálására vonatkozólag. *Schrötter* minisztert egy barátja, a liberális felfogású *Brandt* bűnügyi tanácsos, meggyőzte arról, hogy *az egyenjogusítás halálos csapás lesz a zsidóságra*, ha annak előfeltételéül azt fogják kikötni, hogy a zsidóság mondjon le nemzeti kultúrájáról. Ennek alapján *Schrötter* a következő megjegyzés kíséretében terjesztette javaslatait a király elé:

— *A zsidóság oly alkotmányt kell, hogy kapjon, amely nemzetiségét aláássa és azt teljesen megszünteti.*

Ugyanez a szellem irányította a magyar zsidóság egyenjogusítását megelőző tárgyalásokat. Liberálisok és antiszemiták egyformán *a zsidóság teljes megszűnését remélték az emancipációtól.* A különbség csak annyi volt, hogy míg a liberálisok azt mondták, adjuk meg előbb az emancipációt s a beolvadás magától fog megtörténni, addig az antiszemiták azt akarták, hogy a zsidók előbb adják fel önmagukat s csak azután lehet őket egyenjogusítani.

Látjuk tehát, hogy a megegyezés ténylegesen kétoldalú volt. A nyugati zsidóság késznek mutatkozott arra, hogy beolvadjon a gazdanépekbe, a népek pedig hajlandók voltak arra, hogy befogadják és magukbaolvassák a zsidóságot. A kor szellemének ismeretében feltételezhetjük, hogy mindkét részről őszinte volt a szándék és mind a két fél valóban óhajtott, hogy a nagy kísérlet sikerüljön s az évezredek óta nyugtalanító zsidó-probléma végre gyökeres és végleges megoldást nyerjen.

A kísérlet mégsem sikerült, holott kerek 150 esztendeje, a francia forradalom óta folyik lankadatlan buzgalommal szerte a világon. Ám nemcsak, hogy nem sikerült, de ellenkezőleg, pontosan a fordított hatást váltotta ki, mint amit re-

méltek tőle. A zsidókérdés nem jutott nyugvópontra, sőt olyan formákat és méreteket öltött, amilyenre nincs is példa a történelemben. Mi a magyarázata ennek a különös, érthetetlen jelenségnek? *Miért nem sikerült a zsidóságnak minden erőfeszítése ellenére sem beolvadni a többi népekbe?*

Az asszimiláció problémája, mint a népek együttélésének egyik fontos kísérő tünete, nincsen még tudományosan feltárva. Sem a zsidó, sem az általános szociológiai és politikai tudomány nem szentelt eddig kellő figyelmet ennek a végtelenül fontos társadalmi kérdésnek. Még pontos, szabatos meghatározása sincs e fogalomnak, hogy mit értünk tulajdonképpen asszimiláció alatt és hogy milyen törvényszerűségek között zajlik le ez a folyamat. Hol kezdődik és hol végződik az asszimiláció, miért sikerül az egyik esetben és miért nem sikerül a másik esetben?

Az asszimiláció a szerves élet világában magától értetődő, sőt szükségszerű jelenség. A természetben a létfenntartás ösztönénél fogva minden hasonlítani igyekszik a környezethez. Az ember maga is nagy mértékben a környezet produktuma, annyira, hogy még az antropológiai tulajdonságai is megváltoznak a környezet, az éghajlat és a táplálkozás hatásai alatt. Az amerikai bevándorlók néhány generáció alatt, különösen bizonyos vidékeken, rézbőrűekké válnak, akár Galiciából, akár Olaszországból költöztek oda, mert ez az amerikai vörös föld antropológiai hatása az emberre. Még a nyelv is megváltoztatja az arc anatómiáját s akik generációkon keresztül angolul beszélnek, azoknak szükségszerűleg előreálló állkapcsuk fejlődik ki. Az áthasonulás ezen folyamata alól semmiféle szerves lény nem vonhatja ki magát s ha emberek évszázadokon keresztül együtt élnek egymással, úgy biológiailag többé-kevésbé áthasonulnak egymáshoz. Ezért van az, hogy az angol zsidók az anglokhoz, az amerikai zsidók az amerikaikhoz és a kínai zsidók a kínaiakhoz hasonlítanak.

A mi esetünkben asszimiláció alatt *nem ezt a biológiai áthasonulást értjük*. Számunkra az asszimiláció társadalmi, kulturális és politikai probléma és a népi élet vetületében azt jelenti, hogy *egy kisebbség a környezet hatása alatt feladja népi egyéniségét, kultúráját, elveszíti népi különállásának tudatát és kikapcsolódik abból a sorsközösségből, amelybe beleszületett*. Milyen feltételek között megy végbe az ilyen beolvadás?

folyamat a zsidóság esetében és miért nem sikerült eddig az asszimilálódás kísérlete, noha úgy a zsidóság, mint a befogadó népek a processzus első fázisában őszintén óhajtották azt?

A népi asszimiláció törvényszerűségei

Az utolsó két év alatt, különösen a magyarországi zsidótörvények óta, behatóan foglalkoztam a magyar zsidóság utolsó száz évének eddig még megíratlan történelmével. E tanulmányok során szükségszerűleg kiterjedt a figyelmem arra is, hogy *miért omlott össze a szép reményekre jogosító magyar-zsidó asszimiláció is*. Összehasonlításokat téve más országok zsidóságának hasonló jelenségével, önkéntelenül adódott a megállapítás, hogy vannak bizonyos törvényszerűségek, amelyek a népi áthasonulás és beolvadás folyamatát megszabják és előnyösen, vagy hátrányosan befolyásolják. Vannak előfeltételek, amelyek elengedhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy az asszimiláció megindulhasson és eredményesen lezáruljon. Ma már világosan látjuk, hogy az asszimiláció kérdésében nem elég az egyéni elhatározás és szándék, mert *azt végső fokon a népi élet sajátlagos törvényei és a csoportok közötti érintkezés finom mechanizmusa dönti el*. Az egyén csak porszem ebben a hatalmas körforgásban és sorsa megfellebbezhetetlenül alá van vetve a közösség sorsának.

Alábbiakban megkísérlem felvázolni egész nagy vonásokban azokat a megállapításokat, amelyeket az asszimiláció törvényszerűségeinek tanulmányozása során tettem. Ezek a megállapítások távolról sem tartanak igényt teljességre, de talán az első lépést jelentik a kérdés rendszerezése felé. Azok az előfeltételek, amelyek mellett a népek közötti asszimiláció végbe megy és végbe mehet, a következők:

1. *A beolvadásnak öntudatlannak kell lennie*. Mihelyt tudatossá válik akár a beolvadó, akár a beolvasztó népben egy ilyen folyamat jelenléte, máris zavarólag hat ki magára a folyamatra. A nyugati zsidóság tipikus példáját nyújtotta a tudatos, előre megfontolt szándékú asszimilációnak. Ezért volt az asszimiláns zsidó nagyobb és hangosabb hazafi, mint az autochton nép fia, ezért igyekezett tisztább, választékosabb

nyelvet beszélni és ezért nem tudott pontosan olyanná lenni, mint a befogadó nép. Mindig volt valami mesterkéeltség és erőszakoltság a lényében, ami megkülönböztette őt a többiektől. A mindenáron asszimilálódni akaró zsidóban egy pillanatra sem halványodott el zsidó voltának tudata és éppen ez a tudat hajtotta őt az asszimiláció szélsőségei és kinövésai felé. Ez termelte ki a „mimikri“ tulajdonságokat az asszimiláns zsidóból, aki főleg a külsőségekben alkalmazkodott meglepő gyorsasággal a környezethez, lelkiiségében azonban annál nehezebben.

2. *Észrevétlen kell, hogy legyen az asszimiláció.* Nem szabad lényeges változást előidéznie sem a beolvadó, sem a beolvasztó csoport életében. *Minden nép ösztönszerűen s a tudat alatt is féltékenyen vigyáz népi egyéniségére.* Mihelyt az a veszély fenyeget, hogy valami idegen befolyás akárcsak árnyalati változásokat idéz elő ezeken az eredeti népi sajátosságokon, automatikusan védekezik az ilyen veszély ellen és nyomban megindítja a disszimilációs folyamatot. De nemcsak a beolvasztó népben keletkezik ilyen reakció, hanem magában a beolvadó csoportban is, ha él még benne az egészséges népiség akármilyen kicsiny csirája. Ez a kicsiny mag fellázad a meghalás gondolata ellen és kitermeli a maga ellenmérgeit. Nem véletlen, hogy a zsidó nép regenerációs folyamata, a cionizmus, éppen Nyugat-Európában indult el útjára, ott, ahol a legmélyebbre hatolt az asszimiláció mérge.

3. *Nem szabad túl nagy különbségnek lenni a beolvadó és a beolvasztott nép között.* Ezek a különbségek többfélék lehetnek:

a) Nem asszimilálódhatnak *antropológiailag* nagyon távol álló csoportok, mint például négerek és fehérek. Bár fehér emberek között az egybeolvadásnak ilyen akadályai nincsenek, mégis letagadhatatlan, hogy a fehér fajok között is vannak kisebb-nagyobb antropológiai különbségek. A zsidóság például antropológiailag kétségtelenül közelebb áll a földközitengeri népekhez (franciák, olaszok, spanyolok, arabok), mint az északiakhoz (német, angol, skandináv). Az egybeolvadás természetesen annál könnyebben megy, minél közelebb állnak egymáshoz antropológiailag az egybeolvadó csoportok. Ezt bizonyítja az a történelmi tény, hogy míg a földközitengeri népek a zsidóság nagy csoportjait olvasztották magukba a különböző korszakokban, addig az északi népek között élő zsidó-

ság sohasem tudott csoportosan beolvadni.

b) Megnehezíti az asszimilációt, ha túlnagyok a *pszichikai* különbségek a két érdekelt nép között. A zsidóság esetében főként ez a momentum volt a gyors asszimiláció egyik gátló oka.

c) Nem szabad túlnagy *kulturális* differenciának lennie a csoportok között. A törvényszerűség az, hogy csak alacsonyabb kultúrájú csoport asszimilálódik a magasabb kultúrájuhoz és ezért nem tett például a lengyel zsidóság évszázadokon keresztül kísérletet sem arra, hogy az alacsonyabb kultúrájú lengyel-séghez asszimilálódjék. A zsidóság általában a középkor egész tartama alatt úgy érezte, hogy kultúrája magasabbrendű, mint a többi népeké és ezért nem találkozunk sehol sem asszimilációs kísérletekkel, kivéve Spanyolországot, ahol csakugyan magasabb kultúrához símult hozzá.

d) Gátolja az asszimilációt a *gazdasági rétegződés* különbözősége is. Minél nagyobb a különbség két nép gazdasági rétegződésében, annál nehezebb az egybeolvadás. Van valami diabolikus azokban az ellentmondásokban, melyeket a gáluti sors rejt magában. Az egyoldalú gazdasági rétegződés népi szempontból egészségtelen, de ugyanakkor véd az asszimiláció ellen. Az egyoldalú rétegződésű csoport *kasztá válik és elkülönül*. Ilyen kaszt volt a zsidóság egész gáluti történelme során. Viszont egészséges gazdasági rétegződés esetén a kisebbség csak zárt település mellett tud ellenállani az asszimiláció kísértésének. Ezért tudtak fennmaradni évszázadokon át a német, rutén és román kisebbségek. A zárt település szükség-szerűleg belső területi autonómiát jelent. Ha azonban nincs meg ez a területi zártság, úgy a kisebbség előbb-utóbb beolvad a többségbe, amint beolvadtak például a bánáti francia telepek.

e) A zsidó és nemzsidó népek között a múltban a *vallási különbség* volt a legmélyrehatóbb ok, amely az asszimilációt lassította, sőt meg is gátolta. A zsidó vallásban megnyilatkozó nemzeti tartalom a valóban vallásos zsidókat mindig megóvta az asszimiláció kísértéseitől.

4. Számszerűleg nem lehet nagy a beolvadók csoportja. Miként egy pohár vízben csak bizonyos mennyiségű ásványi anyag oldódik fel, úgy a népek is csak bizonyos mennyiségű idegen elemet képesek magukba asszimilálni anélkül, hogy népiségük eredeti jellege megváltozna. Hogy milyen lehet ez a

számszerű arány, azt végtelenül sok körülmény határozza meg, nem utolsó sorban a már az előbbi pontokban említett körülmények. Erre a körülményre hivatkozott gróf Széchenyi István az 1844-es országgyűlésen, amikor ezeket mondotta: „Az angol nemzet felszabadíthatta a zsidó fajt, mert ha én például egy palack tintát öntök egy nagy tóba, azért annak vize nem romlik el és mindenki ártalom nélkül megihatja. A nagy angol nemzet fel tudja szívni maroknyi zsidaját. De ha a magyar levesbe az ember egy palack tintát önt, megromlik a leves és azt meg nem eheti az ember“. Gróf Széchenyi a magyar zsidók nagy számára való hivatkozással foglalt állást az emancipáció ellen.

5. Az asszimiláció folyamata csak *lassú lehet* és azt semmikép sem lehet siettetni. Generációk következetes magatartása szükséges hozzá, hogy sikerüljön. A zsidóság éppen ezen a téren követte el a legnagyobb hibákat. Mohón sietett leszedni az asszimiláció gyümölcseit, még mielőtt azok beértek volna.

6. Az asszimiláció fontos előfeltétele a zsidóság egyenletes *geográfiai* elosztódása. Csakis *területileg szétszórt* kisebbségek tudnak asszimilálódni. Az egészséges népi ösztön azonban területi koncentrációra ösztönzi a kisebbségeket, — a zsidóságot is. A beolvadó csoport tagjainak tömeges együttélése rendkívüli módon meglassítja az asszimiláció folyamatát.

7. Csak a *teljes jogegyenlőség légkörében* mehet végbe az asszimiláció. Mihelyt támadás éri a beolvadó kisebbséget, mihelyt jogi korlátozásokkal és megkülönböztetésekkel alázzák meg, megakad a folyamat. Erőszakos asszimiláció nem lehetséges. Sem a többség nem tudja beolvasztani a kisebbséget annak akarata ellenére, sem a kisebbség nem tud beasszimilálódni a többségbe, ha az nem akarja azt. A történelem csak egy esetét ismeri az erőszakos asszimilációnak és akkor is egy kisebbség kényszerítette rá magát a többségi népre. Igaz, hogy ez a kisebbség uralkodó kisebbség volt. A normann hódítók erőszakolták így rá a vérüket az őslakó szász-kelta népre és ennek az asszimilációnak nyomán egy egészen új nép keletkezett: az angol. Az üldözés nemcsak közvetlenül, de közvetve is zavarólag hat az asszimilációra. A nemzeti szocializmus nemcsak Németországban állította meg az asszimiláció folyamatát a zsidóságnál, de Franciaországban éppúgy, mint Amerikában és Angliában éppúgy, mint Oroszországban.

8. Az asszimiláció tartama alatt a *befogadó népnek nyugalmi állapotban kell lennie*. Csakis kiegyensúlyozott, biztonságban lévő, maguk erejében bízó népek képesek és hajlamosak nagyobb mennyiségű idegen elemet magukba felszívni. Mihelyt válságba kerül egy nép — legyen ez a válság akár belső, akár külső természetű — mihelyt meginog biztonságérzete, nyomban felébred és fokozódik *bizalmatlansága* mindennel szemben, ami idegen, ami fajlagosan különbözik tőle. Ilyenkor minden nép igyekszik létének gyökereibe kapaszkodni és saját népiségének ősforrásaiból meríteni a regenerálódáshoz és további fennmaradásához szükséges erőket. E válságos korszakokban megtorpan minden asszimilációs folyamat és kezdetét veszi a befogadó nép részéről a disszimiláció.

9. *Utánpótlásnélküli kell, hogy legyen a beolvadó csoport* és nem szabad kívülről új, eddig még érintetlen népelemekkel felfrissülnie. A zsidó lakosság Európa egyetlen országában sem maradt utánpótlás nélkül, a keleti rezervoár egyre újabb hullámokat bocsátott ki nyugat felé és ez egyik legnagyobb akadályozója volt a nyugati zsidóság beolvadásának. Az utolsó 100 évben a lengyel-orosz zsidóság volt a zsidóság népi fenntartója és konzerválója az egész világon. Ezt a valóságot ismerte fel Kossuth Lajos, aki a magyar zsidóság emancipálását ahhoz a feltételhez akarta kötni, hogy tiltsák meg a lengyel zsidók további bevándorlását Magyarországra.

10. *Csak a szürke tömegember tud asszimilálódni, vagyis eltűnni egy másik tömegben*. A csúcson állók nem tudnak eltűnni. A Rotschildok, Bleichröderek, Hatvany bárók, Auschnittok ezerszer kikeresztelkedhetnek, azért a tizedik generációról is tudni fogják, hogy zsidó származásúak. Ennek ellenére az asszimiláció legfőbb hordozói éppen a tömegből kiemelkedett, karriert elért emberek, a zsidó nagytőke, nagyipar és nagybirtok képviselői, akik leginkább érzik veszélyeztetve pozícióikat a maguk népi és faji különállása által. Ezek a rétegek az érdekek parancsa folytán szeretnének a környezethez símulni és áthasonulni. *Szociális különállásukat szeretnék népi különállásuk eltüntetésével enyhíteni és felejtetni*. A vagyion ódiúmat szeretnék ilyenformán elhárítani maguktól. Az antiszemitizmus azonban éppen e rétegek *népi különállását* akarja felhasználni *szociális kiváltságuk* megszüntetésére. Ezért kilátástalan a csúcson álló elemek minden asszimilációs

erőfeszítése.

Ezek volnának nagy vonásokban és a rendelkezésre álló helyhez mért rövidséggel felsorolva, azok a törvényszerűségek és előfeltételek, amelyek mellett az asszimiláció két nép között végbemehet. E felsorolásból már első pillantásra látható, hogy bár az asszimiláció maga természetes és az élet törvényeivel egyáltalán nem ellentétes jelenség, mégis *nagyobb embercsoportok beolvadása esetén annyi feltételhez, olyan finom és komplikált nüanszokhoz van kötve, hogy az csak nagyon ritka és szerencsés esetekben sikerülhet.* Most már felelni lehet arra a kérdésre, miért nem sikerült a nyugateurópai zsidóság beolvadása, annak ellenére sem, hogy mindkét oldalon megvolt az erre irányuló akarat és jószándék. Oly sok körülmény következetes közrejátszása szükséges egy asszimilációs folyamat zavartalan befejezéséhez, hogy az európai zsidóságra vonatkoztatva bátran megállapíthatjuk, hogy *e sokmillió tömeg beolvadása a lehetetlenség birodalmába tartozik.* Ha egy-egy elszigetelt kisebb csoportnak sikerülne is valaha beolvadnia a környezetbe, úgy ez csak szabályt erősítő kivétel lenne, amilyen volt például a délfranciaországi „portugál” zsidók nagyrészének beolvadása, akiknek esetében nyomon lehet követni úgyszólván a felsorolt összes feltételek jelenlétét és összetalálkozását.

Mint konkluziót leszögezhetjük tehát, hogy a gálut zsidósága belátható időn belül nem asszimilálódhatik be a környező gazdanépekbe és ilyenformán maga a gálut sem fog megszűnni a beolvadás veszedelme révén. Ez a veszedelem csak látványos volt. A népi megmaradás törvénye erősebb volt nála.

A zsidó országépítés kilátásai

Marad végül a gálut megszüntetésének harmadik és utolsó lehetősége: *a világ egész zsidóságának áttelepítése egyetlen országba.* A zsidókérdésnek kétségtelenül ez volna a legegyszerűbb, legradikálisabb és legmegnyugtatóbb megoldása. Megnyugtató úgy a zsidóság, mint a népek számára. Bár, ami a népeket illeti, a vélemények nem éppen egyöntetűek ebben a tekintetben. *Sombart* Werner, a nagynevű német közgazdász,

aki már harminc évvel ezelőtt fajvédelmi politikát hirdetett, „Die Zukunft der Juden“ című 1912-ben megjelent tanulmányában annak a véleményének adott kifejezést, hogy *a népek nem is járulnának hozzá, hogy a zsidók egyszerűen kivonuljanak országaikból.*

— Ha mégis megtörténne a csoda — írja Sombart — és holnap minden zsidó elszánná magát arra, hogy Palesztinába költözik, *mi (németek) volnánk az elsők, akik ezt soha és semmikép nem engedhetnénk meg.* Már csak a közgazdasági élet terén is olyan összeomlás következne be, amilyent még egyetlen nagy krízis során sem éltünk át, *olyan összeomlás, amelyet az egyes országok közgazdasága talán sohasem heverne ki.* Mert a zsidók kivonulásával elvesztenénk a leggazdagabb, legdolgosabb polgárainkat. Amiként Franciaország is elvesztette ezen elemeit, amikor a hugenották kivándoroltak. Ezt a veszteséget Franciaország mai napig sem heverte ki, pedig hogyan lehet összehasonlítani ezt a veszteséget azzal, amit a zsidók kivándorlása jelentene. Jól tudjuk, mi lett Spanyolországból és Portugáliából, miután kikergették a zsidókat. De a kultúrélet minden más területén is milyen pótolhatatlan űrt hagyna maga után a zsidók kivonulása! *Nem, még csak gondolnunk sem szabad arra, hogy a mi zsidóinknak akárcsak jelentős része Palesztinába tegye át lakóhelyét.*

Igy gondolkozott a zsidók kivonulásáról az a Werner Sombart, aki ma ugyancsak a nemzeti szocializmus táborában van. Nem tudjuk, miként vélekedik ma az illusztris tudós erről a kérdéstről, a hivatalos német politika mindenesetre ellentétes véleményen van. Valószínű azonban, hogy még ma is akadnának, bármily rosszul megy is sorunk, olyan országok a világon, amelyek nem szívesen válnának meg kedvelt zsidóiktól és amelyek a fentidézett sötét sombarti jóslatot nem is tekintik olyan alap nélkül valóznak.

Am feltéve, sőt meg is engedve, hogy a népek nem gördítenének akadályokat a zsidók kivonulása elé, nyitva marad a kérdés, hogy *van-e olyan földterület a világon, amely képes lenne befogadni és eltartani a ma élő tizenhétmillió zsidót.* Az 1938 nyarán megtartott szomorú emlékű eviani konferencia beszédes feletet adott a kérdésre. A konferencia, melyen a világ összes nagy bevándorlási országai képviselve voltak, kétheti tanácskozás után teljes eredménytelenséggel oszlott

szét, mert széles e világon nem találtak olyan területet, ahol akár csak a menekültek egy részét lehetett volna letelepíteni. Az azóta eszközölt összes kísérletek mind eredménytelenül végződtek. A világ mai adottságai mellett tényként lehet megállapítani, hogy *Palesztinán kívül nagyobb arányú zsidó letelepítésre nincsenek megadva a lehetőségek.*

A Palesztinán kívüli zsidó kolonizációs kísérletek sovány eredményei még jobban alátámasztják ezt a megállapítást. A báró Hirsch-féle alapítvány milliárdjaival az ICA ötven év leforgása alatt *mindössze ötezer zsidó családot tudott letelepíteni* Argentínában s az argentinai gálut nem különbözik lényegében a gálut többi országaitól. Ugyanilyen eredménytelenség kísérte Szovjet-Oroszország zsidó államalapítási kísérletét Biro-Bidzsánban, amely minden állami támogatás mellett sem tudott túljutni a kezdeti nehézségeken s már megalapításának pillanatában magában hordta az eredménytelenség ítéletét. Biro-Bidzsán zsidó lakossága az utolsó években némhogy emelkedett volna, de jelentősen csökkent. Nem zsidó milliókat, de még százazreket, sőt tízezreket sem lehet letelepíteni Palesztinán kívül. Ehhez a tárgyi adottságokon kívül hiányzanak a nem kevésbé fontos lelki tényezők.

Am, hogy állunk Palesztinával? Köteteket írtak már össze Palesztina befogadóképességének problémájáról. A szakértők véleményei az eltérések széles skáláját mutatják és a becslések kétmilliótól nyolcmillióig váltakoznak. A legoptimistább számítást *Kaplansky* végezte, aki úgy véli, hogy Palesztinában nyolcmillió zsidónak van helye. *Kaplansky* azonban Palesztina alatt Transzjordániát is érti, ami sajnos alapvető hiba, mert úgylátszik, hogy Transzjordánia még hosszú ideig el lesz zárva a zsidó kolonizáció elől. Még ha figyelmen kívül is hagyjuk a pillanatnyi rendkívüli helyzetet — akkor is *reményeink maximuma válna valóra, ha a következő két generáció alatt évenként átlag ötezezer zsidó vándorolhatna be Palesztinába. Ez esetben hatvan év múlva, vagyis a 2000-ik évben a természetes szaporulattal együtt négy és fél—ötmillió volna Palesztina zsidó lakosságának a száma.* Bizonyos, hogy ez a létszám komoly hatalmi pozíciót jelentene a Közelkeleten. De ezzel aztán el is érkeztünk volna Palesztina befogadóképességének felső határához, mert ez a lélekszám körülbelül 450-es négyzetkilométerenkénti népsűrűséget jelent, vagyis majdnem

kétszer akkorát, mint Belgium népsűrűsége és amelyhez fogható népsűrűséget csak Kína egyes túlzusufolt vidékein és a termékeny Nilus völgyében tapasztalhatunk. Ha később Transzjordánia és esetleg a szomszédos rendkívül gyéren lakott arab országok is meg fognak nyilni a zsidó kolonizáció számára, ez esetben természetesen a zsidó bevándorlás ezekre a területekre lényegesen fokozható lesz. *Arra azonban, hogy az egész zsidó nép a Közelkeletre legyen koncentrálva, belátható időn belül nem lehet gondolni.* Herzl még hitt benne, hogy Palesztina felépítésével a gálutot véglegesen likvidálni lehet, de Herzl akkor még nem ismerte eléggé a palesztinai realitásokat.

Achad Haam, a cionizmus nagy filozófusa, már sokkal realisabban látta ezt a kérdést. „Be kell vallanunk önmagunknak, — írja Achad Haam — hogy a világon szétszórt összes zsidók egybegyűjtése természetes úton nem lehetséges. Mert lehet ugyan, hogy természetes úton idővel egy zsidó államot fogunk alapítani, ahol a zsidók annyira elszaporodnak, hogy egészen megtöltik az országot, *de a nép többsége akkor is idegen országokban lesz szétszóródva.* A mi szerteszórtjainkat a világ négy tájáról összegyűjteni lehetetlenség.

De nemcsak a filozófus, hanem a közgazdász és a szociológus is hasonlóképpen látja a helyzetet. Arthur Ruppin írja a „Soziologie der Juden“ című alapvető munkájában a következőket:

— Létfenntartási harcunkban Palesztina a legerősebb védelmi pozíciónk, *a belső citadellánk.* Elhibázott volna azonban feladni a külső védelmi falakat és csak a belső citadella megvédésére szorítkozni. *Palesztina a legjobb esetben is csak egy kis részét fogadhatja be a világ zsidóságának* és az itt kialakuló erőcentrum csak fokozatosan válhat döntőjelentőségűvé a Diaszpóra életében. Még nem jött el az ideje annak, amikor a zsidóság önfenntartási küzdelmében *csak Palesztinára* támaszkodhatna és lemondhatna arról, hogy más eszközökkel is ébrentartsa a zsidó népi öntudatot. Erre annál is inkább szükség van, mert Palesztina még évtizedekig rá lesz szorulva arra, hogy a diaszpóra emberanyaggal és pénzzel támogassa.

Ezzel a megállapítással el is érkeztünk a megindított gondolatsor végéhez: adatok, tények és autoritativ vélemények

egybeangzóan mutatnak arra, hogy a világ zsidóságát *be-
látható időn belül* nem lehet egyetlen országba összegyűjteni
és így megfellebbezhetetlennek kell tekintenünk a sors ítéletét,
hogy a gálutot természetes úton megszüntetni nem lehet.
*És minthogy a gálut nem szüntethető meg, ennél fogva, akár
akarjuk, akár nem, a gálut továbbra is fenn fog maradni.*

A jövő körvonalai

Vajjon csakugyan ilyen egyszerűen hangzik a válasz a mai
zsidó sors nagy kérdésére?

Az elmondottak során már érzékeltetem a gálut szó kettős
értelmét: *életteret és létformát* jelent egyben. Életteret a szó
egyszerű földrajzi értelmében és létformát a szó erkölcsi, gaz-
dasági és kulturális vonatkozásában. Ebben az értelmezésben
a kérdésre adandó válasz is bifurkációt kap, *kettőssé* válik:
a gálut, mint élettér továbbra is fennmarad, mert fenntartása
történelmi kényszerűség. *Ezzel szemben a gálut, mint létforma
nem tartható fenn tovább.* Az utolsó évek eseményei arra taní-
tottak meg, hogy az a zsidó létforma, amely az egyéni emanci-
páció és az asszimiláció légkörében keletkezett, hovatovább
tarthatatlanná válik és katasztrófákhoz vezet. A megszükkült
gáluti élettér csak úgy válhat elviselhetővé a jövőben a zsidó
ember számára, ha alapvetően megváltoznak a gáluti létfor-
mák. Nem élhetünk tovább abban a lelki szétszakítottságban,
belső bizonytalanságban, kulturális és szociális gyökértelen-
ségben, amelyet az utolsó évtizedek zsidó életvitele kitermelt
magából. *A társadalmi fejlődés irányvonalai világosan mutat-
ják, hogy a zsidóság nem töltheti majd be a jövőben azokat a
gazdasági funkciókat, amelyek a kiteljesülő magas-kapitaliz-
mus korszakában a zsidóság számára önként adódtak.* Ezek a
funkciók nemcsak azért mennek lassanként veszendőbe, mert
a gazdanépek fiai követelik azokat a maguk számára, de
azért is, mert a gazdasági fejlődés menetében ezek a funkciók
lassanként meg is szűnnek, vagy pontosabban kifejezve: tár-
sadmivá válnak. Az árueosztás individuális megszervezése,
amelyben oly jelentős szerepe volt a zsidóság kereskedelmi
képességeinek, egyre inkább kerül társadalmi, illetőleg állami

irányítás alá, az út a termelőtől a fogyasztóig egyre rövidebb lesz s így a magánkereskedelem közvetítő szerepe is fokozatosan veszít jelentőségéből. Ez pedig azt jelenti, hogy az európai zsidóság jelentős részének *eddig betöltött gazdasági szerepe fölöslegessé válik*. Függetlenül tehát múltó politikai rendszerektől, a gazdasági élet természetes fejlődési iránya is alapvető foglalkozásbeli átrétegződésre inti a zsidóságot. Az egyéni emancipáció és asszimiláció terén tett keserves tapasztalataink arra is megtanítottak bennünket, hogy *egy tizenhatmillió népet nem élhet tartósan az önfeladás állapotában, mert ez az állapot megmérgezi a viszonyt közte és a gazdanépek között*.

Bár még csak halvány körvonalai látszanak annak az irtózatos átalakulásnak, amely felé az önmagát marcangoló emberiség ma halad, annyi máris bizonyosnak látszik, hogy ebben a születő új világrendben a zsidóság nem folytathatja ott a maga életét, ahol a háború előtt abbahagyta. *A zsidóság is csak, mint nép fog tudni élni a népek között*. Csak mint önmagát megbecsülő, népi egyéniségét kihangsúlyozó, saját kultúráját ápoló embercsoport fogja tudni kivívni magának azt a minimális elismerést és megbecsülést, amely nélkül élni nem lehet. A zsidó a gálutban is csak zsidóul fog élni ezután. *Ez azt jelenti, hogy újra ki kell építenünk a magunk belső népi autonómiáját, amelynek elsősorban lelki támaszpontjai vannak és amely független a külső jogrendtől és a bennünket körülvevő társadalmi viszonyoktól. Ez az önmagáért való népi élet, ez a belső lelki autonómia tette lehetővé a zsidóság számára, hogy átvészelhette a gálut sötét századait. Mint különálló és felismerhető népi kisebbség fogunk élni ezután a szétszóratás országaiban*. Bár rendíthetetlenül hisszük, hogy rövidesen el fog jönni az idő, amikor polgári jogok és kötelességek tekintetében nem lesz különbség többség és kisebbség között, mégis vannak a kisebbségi létnek bizonyos konzekvenciái, amelyek egy meghatározott magatartást írnak elő a kisebbségi csoport tagjai számára. Ez a magatartás kiterjed úgy a gazdasági tevékenységre, mint a társadalmi és kulturális élet széles területeire. Ez a magatartás a *kisebbségi tudatból önként adódik* és ezt a tudatot ébren tartani a jövőben elsőrendű népi kötelesség lesz a zsidóság számára. Kötelesség nemcsak önmagunk, de *elsősorban ama nép iránt, amelynek*

vendégszerető körében élünk. Elhelyezkedésünk a népek között csak úgy lehet harmonikus és súrlódásmentes, ha megőrizzük népi egyéniségünket és ezáltal eleve kizárunk minden kétértelműséget az uralkodó néphez való viszonyunkból. Lojalitásunk és hazafias érzésünk is ebben a távlatban kapja meg igazi értékét és utilitarizmustól mentes, nemes patináját.

Ahhoz azonban, hogy ezt az új életet a gálutban felépíthessük, szükség van arra a belső citadellára, amelyet Palesztina jelent a zsidóság számára. Ma már világosan érezzük, sőt tudjuk, hogy egy erős zsidó Palesztina nélkül, ahol a nemzet legjobb erői dolgoznak a nép jövőjén, a gálutban sem képzelhető el egészséges, harmonikus zsidó népi élet. A két tényezőnek, Erec Jiszáraelnek és a gálutnak állandó és termékeny kölcsönhatásban kell lennie egymással, mert a kettő elválaszthatatlanul összefügg és *együttesen alkotja magát a zsidó népet.* A Ruppin által említett külső védelmi falak csak akkor állhatnak fenn, ha a belső citadella érintetlen és a citadella is csak akkor dacolhat az idő viharaiival, ha a külső védelmi falak sértetlenül teljesítik természetes hivatásukat. A zsidókérdés megoldásához — mint Dubnow mondja — nem elég egyetlen generáció tapasztalatait és benyomásait alapul venni, hanem az egész történelmi fejlődést figyelembe kell vennünk. Ha a mi zsidó generációnk meg fogja szívlelni ezt a tanítást és megérti nemcsak a mai idők parancsát, de a zsidó történelem világos intését is, úgy hosszú idő után ismét kezébe veheti majd sorsának intézését, újra felépítheti népi életének leomlott falait s a gálut mai omladékai fölött egy új és talán jobb zsidó élet csirái bontakozhatnak ki. Ebben az értelemben talán egész más feleletet adhatunk majd az eredetileg feltett kérdésre, mert az áhitott új zsidó létformában a gálut, ahogy azt ma értelmezzük, valóban meg fog szünni.

2012/11/11
LELTÁROZVA

